

Convenant “Milieu-impact Potgrond en Substraten”

Jaarverslag 2022 – 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Voorwoord	4
1. Convenant “Milieu-impact Potgrond en Substraten.....	5
1.1 Achtergronden	5
1.2 Ondertekening	5
2. Uitvoering en organisatie convenant.....	6
2.1 Plan van Aanpak.....	6
2.2 Financiering.....	6
2.3 Organisatie.....	7
2.4 Stuurgroep	7
2.5 Deskundigengroep.....	7
3. Doelen, monitoring en resultaten	9
3.1 Milieu-impact in de keten.....	9
3.2 Monitoring en toetsing	9
3.3 Doelstellingen 2025.....	9
3.4 Doelstellingen 2030.....	12
3.5 Doelstellingen 2050.....	13
3.6 Randvoorwaarden.....	13
4. Kwalitatieve resultaten 2022 -2023.....	15
4.1 Hernieuwbare grondstoffen.....	15
4.2 Compost	15
4.3 Verantwoorde veenwinning (RPP).....	16
4.4 Consumentenvoorlichting	17
4.5 Innovatie en onderzoek	18
4.6 Hergebruik.....	18
4.7 Flankerend beleid overheid	18
4.8 LCA en kwantificering milieu-impact	19
5. Communicatie en inzet partijen.....	21
5.1 Aandacht convenant - internationaal.....	21
5.2 Producenten	21
5.3 Professionele gebruikers.....	21
5.4 Groothandel	23
5.5 Tuinretail	24
5.6 RHP	24
5.7 Turfvrij	25

5.8	Ministerie LNV en EZK.....	26
6.	Korte vooruitblik 2024	27
6.1	Opstart en extra inzet.....	27
6.2	Verbreiding betrokkenheid NGO's	27
6.3	Slotwoord	27
	Bijlage 1: Lijst van convenantspartijen	29
	Bijlage 2: Lijst van gebruikte afkortingen.....	31

Voorwoord

Beste lezer,

Op 18 november 2022 hebben 15 partijen uit het bedrijfsleven, wetenschap, kennis en keurmerken, een NGO en de Rijksoverheid een convenant gesloten gericht op de reductie van de milieu-impact van potgrond en substraten.

Deze rapportage betreft het eerste uitvoeringsjaar (2023) van het convenant. Hierin leggen wij verantwoording af over de stappen die gezet zijn in de uitvoering en organisatie. Over de inzet en communicatie van betrokken partijen. En kunnen we de eerste resultaten in relatie tot de doelstellingen melden.

We mogen met trots constateren dat in een periode van ruim een jaar (november 2022 – december 2023) de uitvoering van het convenant vorm en inhoud heeft gekregen en er door alle partijen hard is gewerkt aan de geformuleerde ambities. (Dat we pas eind 2024 met dit rapport uitkomen komt doordat veel cijfers en feiten over de betrokken periode niet eerder beschikbaar waren).

Belangrijke stappen zijn gezet. Kijken we naar de eerste tussendoelen die voor 2025 zijn vastgesteld, dan is er zeker ook nog veel werk te verzetten.

Dit gaat zeker niet vanzelf. Het convenant gaat over een complexe, veelomvattende transitie die tijd en grote inspanningen vraagt van de substraatsector en ketenpartijen. Als eerste voorzitter van het convenant geeft de betrokkenheid en inzet van partijen mij de overtuiging dat we op de goede weg zijn.

Arne Weverling

Voorzitter convenant

(november 2022 – juni 2024)

1. Convenant “Milieu-impact Potgrond en Substraten

1.1 Achtergronden

Op 8 juli 2021 werd vlak voor het zomerreces in de Tweede Kamer een motie aangenomen over het gebruik van turf (veen) in potgrond. Deze motie kreeg met 121 stemmen brede steun in de Tweede Kamer. De motie verzoekt de regering voor de consumentenmarkt toe te werken naar turfvrrije potgrond en voor de professionele markt onderzoek te doen naar de mogelijke uitfasering van turf.

Toenmalige minister van LNV, Carola Schouten, heeft vervolgens de Tweede Kamer laten weten te gaan werken aan een convenant met bij het vraagstuk betrokken partijen.

1.2 Ondertekening

Op 18 november 2022 hebben 15 partijen het convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten getekend. In bijlage 1 is een overzicht gegeven van alle partijen binnen het convenant.

2. Uitvoering en organisatie convenant

2.1 Plan van Aanpak

Het convenant bevat een groot aantal kwantitatieve doelen en kwalitatieve ambities. Om deze doelen te bereiken moet er veel gebeuren. Deze ingrijpende en complexe transitie naar het gebruik van meer hernieuwbare grondstoffen vraagt om tijd en een structurele bij voorkeur gecoördineerde aanpak.

De convenantspartijen hebben de ambities en doelstellingen uit het convenant daarom uitgewerkt in een praktisch Plan van Aanpak met hierin:

1. Doelstellingen
2. Planning
3. Rolverdeling
4. Financiering
5. Overige randvoorwaarden.

Dit Plan van Aanpak geeft overzicht en duidelijkheid in de sturing en uitvoering van het convenant. Het dient bovendien om de voortgang te bewaken.

2.2 Financiering

De kosten voor de benodigde grondstoffentransitie in de substraatsector worden door het betrokken bedrijfsleven zelf gedragen.

De direct uit het convenant voortvloeiende verplichtingen die betrekking hebben op uitvoeringszaken (voorzitterschap, communicatie, monitoring, overleg etc.) worden door het betrokken bedrijfsleven en de betrokken ministeries gezamenlijk gedragen. Waarbij het ministerie van LNV de financiering van de out-of pocket kosten draagt en andere partijen hun bijdrage leveren in het beschikbaar stellen van o.a. tijd, communicatie, bijeenkomsten en dergelijke.

Op 15 augustus 2023 heeft het ministerie van LNV een beschikking afgegeven voor de financiering van bovengenoemde zaken in aansluiting op het Plan van Aanpak. Voor de financiering vanuit LNV is voor de periode 2023 – 2025 een bedrag van € 395.000, - excl. BTW beschikbaar gesteld gekoppeld aan de doelen uit het Plan van Aanpak.

Daarnaast heeft het ministerie van LNV een grootschalig internationaal onderzoek door de WUR, naar de beschikbaarheid van hernieuwbare grondstoffen in 2030, betaald.

2.3 Organisatie

Arne Weverling is de eerste onafhankelijke voorzitter van het convenant. Met zijn benoeming tot gedeputeerde in Zuid-Holland heeft hij zomer 2024 afscheid genomen. Voor de uitvoering krijgt de voorzitter ondersteuning van een secretaris in de persoon van Han de Groot.

Besluitvorming binnen het convenant vindt plaats volgens het consensusmodel en is gericht op zo breed mogelijk draagvlak en betrokkenheid van alle convenantspartijen. In de uitvoering is daartoe gekozen voor een compacte stuurgroep en een bredere deskundigen-groep met hierin alle convenantspartijen en enkele externe stakeholders (WUR, GME, etc.)

2.4 Stuurgroep

De stuurgroep is ingesteld met een vertegenwoordiger vanuit de rijksoverheid (LNV en KE), de producenten van substraten (VPN), de professionele gebruikers (LTO-Nederland en Glastuinbouw Nederland), de consumentmarkt (Tuinbranche Nederland) en een NGO (Turfvrij).

De stuurgroep overlegt minimaal twee keer per jaar over de realisatie (incl. financiering) van het convenant en eventuele aanvullende acties. Daarnaast komt de stuurgroep twee keer per jaar bij elkaar met de bredere deskundigengroep.

In de praktijk kan de stuurgroep gezien worden als een richtinggevend orgaan, dat besluiten voorbereidt voor het bredere deskundigenoverleg.

2.5 Deskundigengroep

Alle convenantspartijen zijn vertegenwoordigd in de zogenaamde deskundigengroep, waar ook de belangrijke besluiten worden genomen. Elke partij levert maximaal twee vertegenwoordigers voor deze groep.

De deskundigengroep komt samen met de stuurgroep minimaal twee keer per jaar bij elkaar om te spreken over de voortgang en vervolgacties in de aanpak en communicatie.

Vanzelfsprekend hebben alle convenantspartijen ook een eigen rol en verantwoordelijkheid in

de uitvoering van het convenant. Deze rollen zijn nader uitgewerkt en beschreven in artikel 14 van het convenant.

3. Doelen, monitoring en resultaten

3.1 Milieu-impact in de keten

Het doel van het convenant is de milieu-impact van substraten in de keten te verminderen. Om deze reductie te realiseren wordt door partijen onder meer ingezet op het stimuleren van betrokken ondernemers om (a) meer gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen en om (b) alleen gecertificeerd veen (RPP-label) te gebruiken. Naast de milieu-impact gaat het daarmee uiteindelijk ook om natuurherstel en biodiversiteit van veengebieden.

In het convenant zijn hiertoe specifieke doelstellingen geformuleerd voor 2025, 2030 en 2050.

In de uitvoering wordt ingezet op 6 thema's:

1. Hernieuwbare grondstoffen
2. Verantwoorde veenwinning
3. Consumentenvoorlichting
4. Innovatie en onderzoek
5. Hergebruik
6. Flankerend beleid overheid

3.2 Monitoring en toetsing

De voortgang op de doelstellingen zoals opgenomen in dit convenant wordt gemonitord op basis van de uitkomsten van de jaarlijkse enquête die de Vereniging Potgrond en Substraatfabrikanten Nederland (VPN) houdt onder haar leden.

Een onafhankelijke verificatie van deze gegevens zal vanaf 2024 plaatsvinden door een externe accountant. Die heeft een controleprotocol opgesteld dat is afgestemd met alle convenantspartijen.

3.3 Doelstellingen 2025

Doelstellingen:

Voor 2025 kent het convenant de volgende kwantitatieve doelstellingen:

1. Voor de professionele markt is het doel dat organisch substraat in 2025 voor gemiddeld 35% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat.

2. Voor de consumentenmarkt is het doel dat organisch substraat in 2025 voor gemiddeld 60% uit hernieuwbare grondstoffen bestaat.
3. Voor 2025 is het doel dat substraten met veengrondstoffen voor 100% het RPP-label (of gelijkwaardig) dragen. RPP-certificering zorgt voor beperkte impact op de lokale biodiversiteit en milieu en draagt bij aan herstel van natuurgebieden.
4. De leden van de BVOR en VPN stellen zich tot doel om voor 2025 de totale hoeveelheid compost in substraten met 100% te laten toenemen tot 600.000 m³.

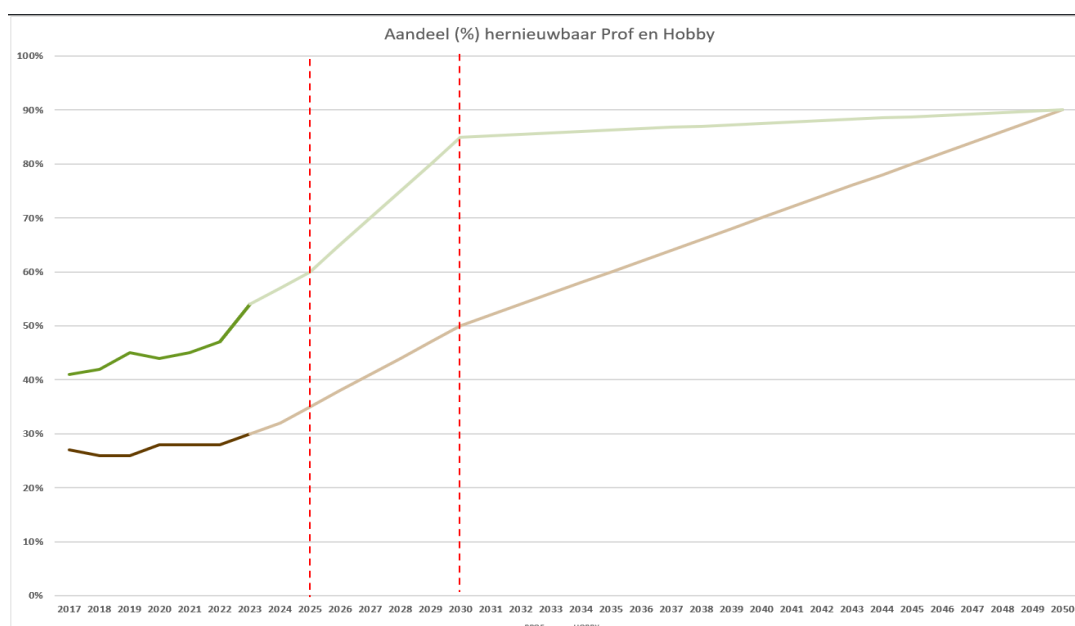
Resultaten

In onderstaande tabel zijn de resultaten over 2023 in relatie tot de doelstelling 2025 weergegeven.

Onderwerp	Doelstelling 2025	2022	2023
% hernieuwbaar professionele markt	35%	28%	30%
% hernieuwbaar consumentenmarkt	60%	47%	54%
% verantwoord gewonnen veen (RPP)	100%	53%	70%
Hoeveelheid compost in substraten	600.000 m ³	348.556 m ³	412.861 m ³

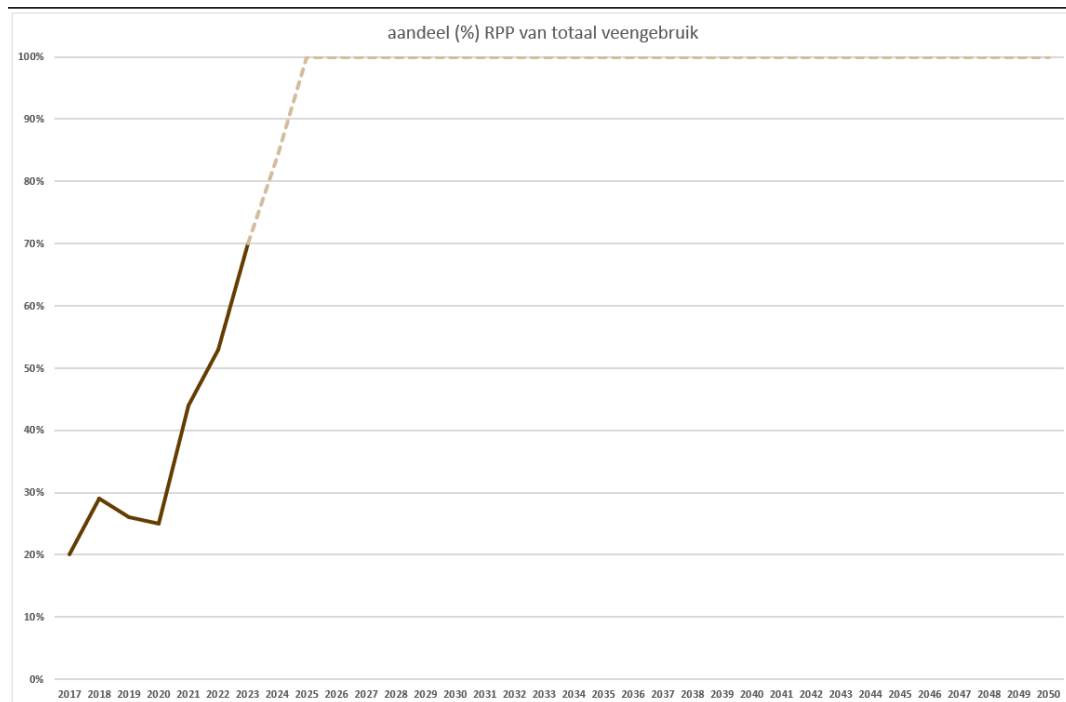
In onderstaande grafieken is de meerjarige trend vanaf 2017 op de vier doelen voor 2025 gegeven.

Hernieuwbare grondstoffen voor zowel consumentenmarkt als professionele markt:

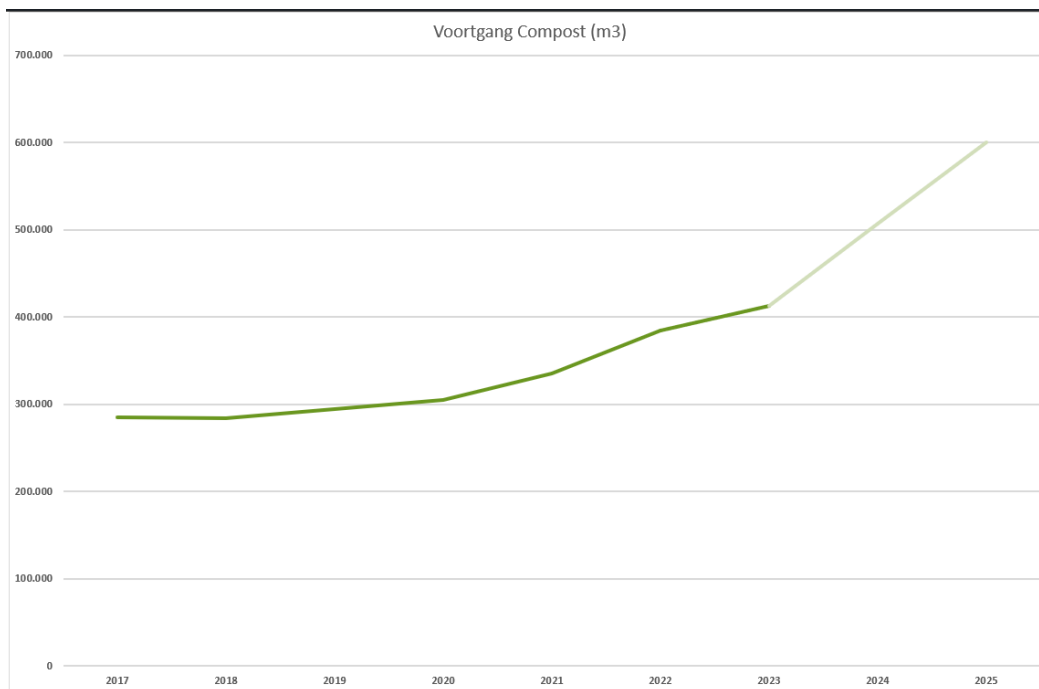
Een voorzichtige eerste conclusie is dat de doelstelling van 60% hernieuwbaar in de consumentenmarkt op koers ligt. De doelstelling van 35% hernieuwbaar voor de professionele markt is nog steeds een grote uitdaging te noemen.

Verantwoord gewonnen veen (RPP-label):

Het gebruik van RPP-gecertificeerd veen vertoont sinds 2021 een versnelling. Met een stijging van 53% (2022) naar 70% (2023) ligt deze ambitie op koers.

Hoeveelheid compost in substraten:

In 2023 is ongeveer 412.000 m³ compost in substraten gebruikt. Dit is een aanzienlijke stijging ten opzichte van 2022. Een versnelling zal de komende twee jaar echter nodig zijn om de doelstelling van 600.000 m³ in 2025 te halen.

3.4 Doelstellingen 2030

Doelstellingen

1. Uiterlijk eind 2023 worden op basis van een te starten breed onafhankelijk onderzoek naar hernieuwbare grondstoffen nadere afspraken gemaakt over de doelen voor 2030. Dit onderzoek moet een goede onderbouwing geven voor het haalbare percentage hernieuwbare grondstoffen in de professionele markt in 2030.
2. Hierbij zal richting 2030 ook gekeken worden naar de mogelijkheden voor een verdere differentiatie van de doelstellingen voor de professionele markt (gebruik substraten voor o.a. voedselproductie, sierteelt en openbaar groen) en voor de consumentenmarkt (verpakte substraten in de retail).
3. De doelstellingen voor 2030:
 - a. Voor de professionele markt wordt voor 2030 ingezet op een percentage van 50% hernieuwbare grondstoffen in organisch substraat.
 - b. Voor de consumentenmarkt is het doel om in 2030 gemiddeld 85% hernieuwbare grondstoffen in substraten te gebruiken.

Resultaten

In 2023 heeft een uitgebreid onderzoek plaatsgevonden door de WUR naar de beschikbaarheid van hernieuwbare grondstoffen in 2030. Bij dit onderzoek heeft de WUR de relevante stakeholders geconsulteerd en is de voortgang van het onderzoek in een viertal overleggen besproken met alle convenantspartijen.

De rapportage van het breed gedragen onderzoek 'Hernieuwbare grondstoffen voor groeimateriaal, Basisgegevens ten behoeve van het Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten' met rapportnummer WPR-1298 is in april 2024 gepubliceerd.

Op basis van dit onderzoek is het percentage van 50% hernieuwbare grondstoffen voor de professionele markt in 2030 bepaald en vastgesteld binnen het convenant.

3.5 Doelstellingen 2050

Doelstellingen

1. De ambitie van de Europese Commissie is om van Europa uiterlijk in 2050 een klimaatneutraal continent te maken. Nederland onderschrijft die ambitie.
2. De doelstellingen voor 2050:
 - a. Het gebruik van substraten geeft in de keten geen negatieve milieu-impact en is CO₂-neutraal.
 - b. Gemeten over het totale ketenvolume bestaan substraten voor minimaal 90% uit hernieuwbare grondstoffen.

Bij alle doelstellingen (2025, 2039 en 2050) gelden wel een aantal randvoorwaarden.

3.6 Randvoorwaarden

Gezien de complexiteit van de transitie zijn aan alle kwantitatieve doelstellingen de volgende acht randvoorwaarden verbonden:

1. Hernieuwbare grondstoffen moeten in voldoende hoeveelheid en van voldoende kwaliteit beschikbaar zijn.
2. Het onderzoek van de WUR gaat uit van een bepaalde verhouding tussen deelmarkten. Een wijziging daarvan heeft invloed op de haalbaarheid van de doelstelling.
3. De bereidheid van marktpartijen (afnemers) om de ambitie ook te onderschrijven. Het is van belang dat afnemers zich realiseren dat duurdere grondstoffen substraten in prijs

zullen doen stijgen. De klant moet dan ook bereid zijn voor deze duurdere substraten te betalen.

4. Geen oneigenlijke concurrentie met laagwaardige toepassing van bio grondstoffen in energieproductie of landbouw. De Rijksoverheid heeft een belangrijke rol in het versneld afbouwen van de ondersteuning op laagtemperatuurwarmte uit houtige bio grondstoffen.
5. Een internationaal gelijk speelveld, zodat niet enerzijds grote inspanningen worden verricht om in Nederland minder veen te gebruiken, terwijl er import plaats vindt van substraat of producten die geteeld zijn op met substraten met een hoog veengehalte.
6. Voldoende locaties (en vergunningen) om hernieuwbare grondstoffen te produceren in Nederland of directe omgeving.
7. Voldoende betrouwbare en betaalbare technologische oplossingen voor het bewerken van bepaalde, in het onderzoek genoemde, reststromen.
8. Europees gelijke eisen aan hernieuwbare grondstoffen.

Deze randvoorwaarden geven de complexiteit van de transitie weer en kunnen, indien de realisatie van de doelstellingen achter mocht blijven, aanleiding geven tot nader overleg en afspraken om bij te sturen.

4. Kwalitatieve resultaten 2022 -2023

4.1 Hernieuwbare grondstoffen

Zoals in paragraaf 3.4 beschreven heeft de WUR in 2023 een belangrijk onderzoek uitgevoerd naar de beschikbaarheid van hernieuwbare grondstoffen richting 2030.

Daarnaast wordt door substraatbedrijven, telers, adviseurs en het Europese kenniscentrum voor substraten (RHP) continu gewerkt aan de grondstoffentransitie richting meer hernieuwbare grondstoffen. Deze grondstoffentransitie is immers niet zonder gevolgen. Ervaringen van het RHP tonen aan dat er serieuze risico's en gevolgen kunnen zijn op het gebied van onder andere:

- Voedselveiligheid
- Fytosanitaire veiligheid
 - o Gevolgen voor teelt
 - o Gevolgen voor export (voor zowel ongebruikt substraat als planten op substraat)
- Extra milieu-impact bij kweker
- Houdbaarheid en veiligheid van planten

Deze ervaringen weerhouden convenantspartijen er niet van om in te blijven zetten op de geformuleerde doelen, maar laten tegelijkertijd wel zien dat zorgvuldigheid geboden is. Een belangrijke randvoorwaarde in het convenant is dan ook dat de kwaliteit en veiligheid van substraten niet ter discussie moet staan. Hierbij gelden vanzelfsprekend voor verschillende toepassingen verschillende eisen in de kwaliteit en veiligheid.

4.2 Compost

In 2023 heeft groei plaatsgevonden van de hoeveelheid compost die is toegepast in substraten. Zie ook paragraaf 3.3. De toename was het grootst bij consumenten toepassingen en bij substraten die worden toegepast in (gemeentelijke) groenvoorzieningen.

Het aandeel compost in toepassingen dat niet onder RHP-keurmerk wordt afgezet neemt ook toe: compostproducent en afnemer maken steeds vaker bilaterale afspraken over de kwaliteitseisen, met Keurcompost als basis.

In 2023 heeft de BVOR bij verschillende ledenbijeenkomsten haar leden geïnformeerd over inhoud en doelstellingen van het convenant en de kansen en mogelijkheden die dit biedt voor compostproducenten. De BVOR heeft met RHP en andere marktpartijen gesproken over

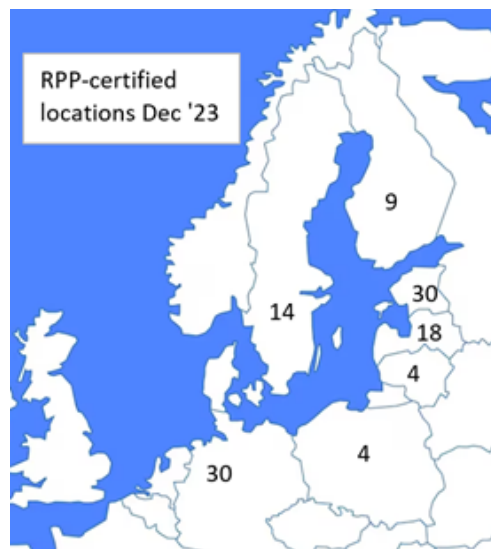
kwaliteitseisen voor compost in substraattoepassingen, en de noodzaak tot onderbouwing en eventueel verdere differentiëren van kwaliteitseisen.

Verder heeft de BVOR een start gemaakt met het bij gemeenten en andere partijen onder de aandacht brengen van het convenant. Deze partijen hebben groenstromen uit onderhoud, en kunnen via aanbestedingen sturen op de meest wenselijke vorm van hergebruik. Bijvoorbeeld met gebruik van compost in substraattoepassingen, als alternatief voor laagwaardiger verwerking. In 2024 komt de BVOR met een communicatiecampagne die zich specifiek op deze doelgroep richt.

4.3 Verantwoorde veenwinning (RPP)

Het doel van de RPP-certificering (Responsibly Produced Peat, verantwoord geproduceerd veen) is te garanderen dat turf, dat wordt gebruikt als substraat, uit verantwoorde bronnen afkomstig is. 100% RPP-labelling van teeltmedia die veen bevatten is een uitdagende doelstelling. Bedrijven werken hard aan uitbreiding van het aantal gecertificeerde locaties.

In de periode 2016 – 2022 zijn 89 locaties gecertificeerd met een areaal van 21.936 ha. In 2023 komen er naar verwachting 20 locaties bij, samen goed voor 3.937 ha. Het totaal areaal komt daarmee op 25.880 ha, met een geschat productievolume van 12,9 miljoen m³ veen.

Voor nadere informatie over wat 100% RPP-label concreet inhoud wordt verwezen naar de Chain of Custody zoals te vinden op de website van RPP <https://www.responsiblyproducedpeat.org>.

Specifieke activiteiten die vanuit RPP in het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden:

- RPP Chain of Custody – toelichting optie 1/optie 2 – besproken in overleg met Convenant-partners. Er waren vragen over de toegevoegde waarde van optie 2 (stimulans om toeleveranciers locaties te laten certificeren met een groeiscenario).
- In het voorjaar 2024 evalueert de RPP-Board de uitgangspunten van ketentransparantie ofwel de Chain of Custody.
- De RPP Principles & Criteria worden inmiddels door bedrijven in alle veenwinningsgebieden toegepast. De kennis van de RPP-waarden verspreidt zich over Europa. Idealiter draagt dit er aan bij dat ook nationale overheden zich conformeren aan de RPP Principles & Criteria.
- RPP neemt deel in het Europese MERLIN-project dat zich richt op herstel van ecosystemen en kennis en praktische ervaring uit onderzoek in o.a. veengebieden bijeenbrengt.

De veenwinningssector stuit nog op de nodige obstakels als het gaat om (grootschalige) restauratie van veengebieden. Knelpunten liggen vaak bij regelgeving betreffende eigenaarschap, landgebruik, en verschillen in de vergunningsvoorwaarden binnen de EU-landen. Verder is er een groeiende behoefte aan zaken zoals 'best practices', en aan data over economische toepassingen. Verder ontbreekt er duidelijkheid over financiering en informatie over hoe netto-nul uitstoot is te bereiken. Verder is er de zoektocht naar sector overschrijdende samenwerkingsvormen binnen stroomgebieden.

Voorgenomen acties vanuit RPP voor 2024:

1. Verkennen van vrijwillige C-certificaten (hoe en waarom). Deze verkenning staat gepland voor 2024. Tot nu toe nog geen capaciteit en/of middelen beschikbaar gekomen om een verkenning daadwerkelijk uit te (laten) voeren.
2. Snelle realisatie van een after-use plan. RPP werkt aan verduidelijking van criteria voor after-use. Daarbij wordt ingezet op meer bewustwording in de veenwinnig-sector om onnodige oxidatie door braakligging van veengebieden te voorkomen.

4.4 Consumentenvoorlichting

Campagne

Tuinbranche Nederland is actief aan de slag gegaan met de voorbereiding van een uitgebreide consumentencampagne. Allereerst is gestart met een onderzoek naar de bekendheid van de consument met duurzaamheidsaspecten van substraten.

Op basis hiervan is een richting bepaald voor een consumentencampagne. Een

communicatiebureau werkt dat verder uit. Onder de titel 'Aardige aarde' gaat de campagne in het voorjaar van 2025 van start.

Duurzaamheidslabel

RHP is in 2023 betrokken bij het door GME opgezette Technical Secretariat (TS) om de LCA-richtlijnen verder te ontwikkelen. Naast RHP zijn enkele substraatproducenten, de WUR en MEO Carbon in deze commissie vertegenwoordigd.

In 2023 hebben de eerste bijeenkomsten van het TS plaatsgevonden. Daarbij is onder meer gekeken hoe de verschillende substraatgrondstoffen beter gespecificeerd kunnen worden in de richtlijnen. Zodat een impactberekening nog nauwkeuriger uitgevoerd kan worden.

In 2024 krijgen deze bijeenkomsten een vervolg en zal ook de aansluiting met de FloriPEFCR en de communicatie van de resultaten op de agenda staan.

4.5 Innovatie en onderzoek

In aansluiting op het WUR-onderzoek is een discussie gestart over wijze waarop er meer coördinatie op het gebied van onderzoek en innovatie kan plaatsvinden.

Dit heeft geresulteerd in het project 'Route en kansenkaart substraatsector Hernieuwbare grondstoffen voor groeimateriaal'. Dit project is begin 2024 opgestart en gefinancierd vanuit de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen.

4.6 Hergebruik

In 2023 heeft nog geen fundamenteel onderzoek plaatsgevonden naar het hergebruik van substraten. Wel worden op individuele basis experimenten uitgevoerd.

4.7 Flankerend beleid overheid

Het ministerie van LNV en het ministerie van EZK zetten zich in om de transitie naar minimaal 90% hernieuwbare grondstoffen voor potgrond en substraten te begeleiden.

Verder proberen ze door o.a. monitoring en stimulering het hoogwaardig gebruik van bio-grondstoffen in potgrond en substraten te bevorderen en laagwaardig gebruik te ontmoedigen.

Het ministerie van LNV verleent een subsidie aan convenantspartijen voor de uitvoering (o.a.

projectmanagement, juridische ondersteuning en onderzoek) van het convenant. De VPN zorgt voor de uitvoering van de afspraken.

Daarnaast geldt dat er vanuit de overheid wordt ingezet op kennis, innovatie en samenwerking. Onder andere via startup challenges en met het Nationaal Tuinbouwakkoord. Dat is in 2019 door sector, bedrijfsleven en overheid getekend en omvat o.a. financieringsregelingen (MIA-VAMIL, PPS subsidies en de WBSO). Ook het SIGN (Stichting Innovatie Glastuinbouw Nederland) innovatieprogramma 2021-2025 zet vol in op (her)gebruik van organische reststromen en het verduurzamen van meststoffen en substraat.

Gedurende de looptijd van het convenant zal jaarlijks verslaglegging plaatsvinden over nieuw of aangekondigd flankerend beleid.

1. Hoogwaardig gebruik van biogrondstoffen (inclusief reststromen)

In het najaar van 2023 is de Nationale Aanpak Biobased Bouwen gepubliceerd. Deze aanpak beschrijft de doelen, activiteiten en organisatie die nodig zijn om de markt voor biogrondstoffen in de bouw snel op te schalen. Deze markt bestaat nog nauwelijks en gezien het sector overstijgende karakter van de teelt, verwerking en toepassing van biogrondstoffen heeft de aanpak raakvlakken met onder andere de transitie naar hernieuwbare grondstoffen voor potgrond en substraten.

2. Afbouwen subsidie lage temperatuurwarmte houtige biogrondstoffen

Er wordt gewerkt aan de uitvoering van het duurzaamheidskader biogrondstoffen. Daarnaast geldt dat in 2021 is besloten om geen nieuwe subsidies voor laagwaardige energietoepassingen (o.a. lagetemperatuurwarmte, onder de 100°C) van houtige biogrondstoffen af te geven.

4.8 LCA en kwantificering milieu-impact

In 2018 heeft Growing Media Europe (GME), in samenwerking met Blonk Consultants, een Levenscyclusanalyse (LCA) project gelanceerd met als doel het ontwikkelen van een gestandaardiseerde LCA-methodologie voor potgrondproducten. Dit initiatief heeft tot doel een transparant en gestandaardiseerd kader voor het accuraat meten en beoordelen van de milieu-impact van potgrond; van grondstofwinning tot het einde van de levenscyclus.

In 2021 werd deze methodologie gepubliceerd, in lijn met de Product Environmental Footprint (PEF) methodologie van de Europese Commissie. Voor elke grondstof werd de milieu-impact

geëvalueerd op basis van zestien PEF impactcategorieën (waaronder klimaatverandering, uitputting van de ozonlaag, landgebruik, zoetwater ecotoxiciteit, en meer) om zo een uitgebreid beeld te bieden van de ecologische voetafdruk.

Om de toepassing van deze methodologie te faciliteren, heeft GME een LCA-tool ontwikkeld. Die stelt producenten in staat hun eigen producten te evalueren en te werken aan het verminderen van hun milieu-impact.

De LCA-methodologie van GME vormt de basis voor het convenant gericht op het kwantificeren en verminderen van de milieu-impact van potgrond. GME hoopt dat deze methodologie breed zal worden geadopteerd. Ze sluit ook aan bij andere LCA initiatieven binnen de sector, zoals de floriPEFCR, ook wel genaamd de hortifootprint.

In februari 2023 heeft voor de partners in het convenant een introductiebijeenkomst plaatsgevonden over de LCA van GME. In het deskundigenoverleg van november 2023 is het onderwerp opnieuw onderwerp van gesprek geweest. De LCA zal een terugkerend onderwerp zijn op de agenda van stuurgroep en deskundigengroep.

5. Communicatie en inzet partijen

5.1 Aandacht convenant - internationaal

Sinds de ondertekening van het convenant is er veel aandacht voor deze overeenkomst in vakbladen, tijdens bijeenkomsten etc. Internationaal wordt de Nederlandse aanpak als een goed voorbeeld gezien.

Duidelijk is dat er ook meer vragen van telers, groothandel en retail komen naar duurzame substraten. De relevantie van een door alle partijen gedragen convenant heeft hieraan zeker een bijdrage geleverd.

5.2 Producenten

De producenten van potgrond en substraten, georganiseerd binnen de VPN, zijn al zeker 20 jaar bezig met verduurzaming. Vooruitlopend op het convenant had de sector zichzelf al doelstellingen opgelegd in de beleidsagenda 'Een sterke onmisbare basis' uit 2020.

De VPN ziet als grote winst van het convenant de verbeterde samenwerking met ketenpartijen en andere stakeholders. Door het convenant is nu sprake van een gezamenlijke agenda.

In 2023 staat in alle ledenbijeenkomsten (Algemene Ledenvergadering, commissies en werkgroepen) van de VPN het convenant prominent op de agenda. De nieuwe geformuleerde doelstelling voor 50% hernieuwbaar in de professionele markt is uitvoerig besproken met de sector. Ondanks de grote uitdagingen die worden gezien hebben de leden van de VPN ingestemd met deze volgende ambitie.

5.3 Professionele gebruikers

Glastuinbouw Nederland

Naar aanleiding van het convenant heeft RHP op verschillende gewasbijeenkomsten een toelichting gegeven over de ontwikkelingen rondom substraten met minder veen en mogelijke alternatieve grondstoffen. Ook is het convenant en de noodzaak om alternatieven voor het gebruik van veen te ontwikkelen besproken op ledenbijeenkomsten en webinars. Via nieuwsberichten naar de achterban is dit ook gecommuniceerd. Daarnaast zijn Glastuinbouw Nederland, LTO Nederland, Royal FloraHolland en Plantum bezig met het organiseren van een

webinar over rondom de vraag: 'Wat kunnen hernieuwbare substraten als vervanging van veen voor de glastuinbouw betekenen?'

Diverse gewasgroepen, waaronder poinsettia en bromelia, doen als gewasgroep onderzoek naar minder of zelfs geen veen in het substraat. Ook zijn er steeds meer bedrijven die met hun substraatleverancier zelf proeven aan het doen zijn. Bij Delphy en WUR lopen diverse onderzoeken. Bijvoorbeeld een combinatienteelt met paprika en groene planten, waarbij de helft van de planten in veen-arm substraat staat. Bij diverse onderzoeken (vaak een onderzoek op het gebied van een ander thema, bijvoorbeeld energie of belichting) worden kleine behandelingen zonder, of met weinig, veen meegenomen om een indruk te krijgen van de (on)mogelijkheden. SIGN (Stichting Innovatie Glastuinbouw) is ook actief met gebruik van alternatieven voor veen o.a. in de tomatenteelt.

LTO-Nederland Bomen, Vaste Planten en zomerbloemen

Veel aandacht is gegeven aan het convenant tijdens ledenbijeenkomsten, in nieuwsbrieven en met webinars. De focus lag hierin op de noodzaak om alternatieven voor het gebruik van veen te ontwikkelen kreeg op heel veel podia de nodige aandacht.

De innovatiekring in Zundert – een initiatief van LTO Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen – besteedde veel aandacht aan weerbaar telen met lokaal geteelde veenalternatieven.

Belangrijk aandachtspunt zijn de ontwikkelingen op de verschillende afzetmarkten in de EU en het Verenigd Koninkrijk. En de impact daarvan op de tijdige beschikbaarheid van alternatieve grondstoffen met een lagere milieu-impact.

Bij meerjarige teelten is vooraf lang niet altijd bekend bij welke klant of in welk land de producten terecht zullen komen. Dit kan ertoe leiden dat de vraag bij de producenten van o.a. bomen en vaste planten naar alternatieven voor veen groter zal zijn dan daadwerkelijk gevraagd of vereist wordt.

LTO, Paddenstoelenteelt

LTO Paddenstoelenteelt heeft het convenant en de mogelijke implicaties daarvan besproken met haar leden. Het zijn de toeleveranciers van dekaarde aan de champignontelers, die met voorstellen komen voor aanpassingen in de receptuur met een lager percentage veen. Vooralsnog lijken vervangingspercentages tot 25% haalbaar, maar moet over een langere periode blijken of dit verantwoord is. De proeven worden voortgezet.

5.4 Groothandel

Bij de handel, specifiek de export, is verhoogde aandacht voor substraten. Zeker ook door berichten uit het Verenigd Koninkrijk over voorgenomen wetgeving voor veenvrije substraten; zowel voor consumenten als voor de professionele markt. Enkele retailketens in Europa, met name in het VK, nemen al een voorschot op deze wetgeving en stellen nu al vragen en eisen met betrekking tot de hoeveelheid veen in het substraat.

Ook vanuit de retailsector komen steeds meer vragen en eisen met betrekking tot de samenstelling van het substraat waarin planten worden geleverd. Variërend van het opvragen van percentages tot het stellen van de keiharde eis van 'veenvrije' planten tegen 1 januari 2026. Het is daarom van groot belang om betrouwbare data te hebben die gemakkelijk door de hele keten kan worden gecommuniceerd. Door de uitbreiding van bestaande sectorstandaarden in de vorm van kenmerkreeksen is het nu mogelijk om gegevens over het percentage veen uit te wisselen. Dit dient als een tussenoplossing totdat er een beter ketenregister is, evenals een uitgebreidere data-uitwisseling. Voor de huidige uitwisseling is een VBN S-kenmerkwaarde beschikbaar gemaakt (gebruikelijke VBN-plantkenmerkcoderingen in de sierteelt).

De handel wil met convenantpartijen gezamenlijk werken aan betrouwbare rapportagestandaarden en uniforme CO₂-uitstootberekeningen. Dit om te voldoen aan de vraag naar transparantie vanuit de retail en om te kunnen anticiperen op aankomende wetgeving (footprint CSRD).

Verschillende sectorpartijen aan de teeltzijde werken samen met deskundigen op het gebied van substraten om een symposium te organiseren voor kwekers en handelaren. Tijdens dit evenement worden zij geïnformeerd door experts over de ontwikkelingen in de wetgeving in de EU en diverse landen. Ook is er aandacht voor alle aspecten rond het verminderen van de milieu-impact van substraten en voor mogelijke hernieuwbare alternatieven voor veen. Ervaren kwekers zullen de uitdagingen die op dit gebied gaan optreden deskundig belichten.

Binnen de handelsketen groeit de behoefte aan meer kennis en aandacht voor de gevolgen van veranderingen in de samenstelling van substraten. Watergift, levensduur in het schap en gedurende transport spelen daarbij een rol. Evenals de toename van organismen, schimmels en onkruiden. VGB onderzoekt of de basisnormen in de sierteelt conflicteren met deze verwachte toename, en of er actie moet worden ondernomen.

5.5 Tuinretail

Afgelopen jaar is vanuit Tuinbranche Nederland in eerste instantie ingezet op afstemming met de toeleveranciers aan de retail over hun inzet en mogelijkheden voor ondersteuning en communicatie richting de tuinretailers. Dat gebeurde met een aantal bijeenkomsten met alle betrokken partijen. Leveranciers hebben regelmatige en directe contacten met de winkels (en de afdelingsverantwoordelijken) over hun producten en ontwikkelingen. De leveranciers hebben toegezegd actief te bijdragen in de (communicatie) over de ambities en afspraken in het convenant.

Daarnaast heeft Tuinbranche Nederland de tuinretailers (550 winkels) ook rechtstreeks geïnformeerd over het convenant. Dat gebeurde met bijeenkomsten, aandacht in het vakblad en via de eigen nieuwsbrieven. De hele keten is hiermee op de hoogte van het convenant, de doelen daarvan en de voorgestelde aanpak.

Via een consumentenonderzoek is in kaart gebracht hoe de consument over dit vraagstuk denkt. En ook hoe de consument aangehaakt kan worden op de ambities die het convenant stelt. Na een pitch tussen een aantal communicatiebureaus is er één partij geselecteerd die hiermee in 2024 aan de slag gaat. Waarbij samenwerking met leveranciers én retail cruciaal zal zijn. De uitvoering van de consumentencampagne is voorzien voorjaar 2025.

5.6 RHP

Informeren en activeren

RHP heeft een belangrijke rol in het informeren en activeren van de partijen die deelnemen aan het convenant.

- Informeren: Door middel van de reguliere bedrijfsbezoeken, incompany-trainingen, digitale nieuwsbrieven
- Activeren: door tijdens bedrijfsbezoeken de consequenties van de afspraken op bedrijfsniveau te bespreken. Verder ook door het bezoeken en begeleiden van proeven in de praktijk waar hernieuwbare grondstoffen worden getest

In de communicatie naar de deelnemers worden diverse middelen ingezet zoals, nieuwsbrieven, webinars, RHP-bijeenkomst 'The future of well balanced Growing Media' en de Kennisdag Substraten.

Kennisinfrastructuur

RHP-onderzoek richt zich al jaren op de substraten van de toekomst. Ook in de verslagperiode werd er onderzoek verricht op het veilig inpassen van hernieuwbare grondstoffen. Hierbij wordt vooral gekeken naar de (afwijkende) eigenschappen van de nieuwe grondstoffen. Nieuwe meetmethoden zijn hiervoor ontwikkeld. Op basis hiervan wordt gewerkt aan mengmodellen die kunnen gaan voorspellen wat de consequenties zijn van een andere aanpak. De nieuwe kennis wordt ingebouwd in presentaties, trainingen en de webinars.

5.7 Turfvrij

Stichting Turfvrij zet zich op meerdere fronten in om de doelstellingen van het convenant uit te dragen. Ze hanteren daarbij een aanpak die steunt op een drietal pijlers, te weten 'Communiceren, Toezicht en Verbinden'.

Communiceren:

De stichting communiceert de problematiek rondom substraten naar het algemene en gespecialiseerde publiek via verschillende artikelen. Artikelen die ze zelf schrijven of waarover ze zich lieten interviewen. Verder modereren ze bijeenkomsten en geven ze lezingen. Met als doel om het publiek bewust te maken van de milieu-impact van substraten, wat ze eraan kunnen doen om dat te veranderen en wat het voor het klimaat en de biodiversiteit betekent. De stichting is van mening dat ze de economische belangen van de sector hiermee bevorderen, omdat ze aan afnemers (handel en consumenten) uitleggen waarom zij wellicht een iets hogere prijs moeten gaan betalen voor duurzame substraten. Turfvrij draagt ook bij aan de inspanningen van BVOR om een publiciteitscampagne op te zetten richting gemeenten om hen ertoe aan te zetten hun groenafval te composteren.

Toezicht:

Turfvrij heeft hoge verwachtingen van de transparantie die het convenant kan opleveren. Ze spreken in dat opzicht zelfs over een mogelijke 'wereldprimeur'. Wel met de kanttekening dat onafhankelijke mensen moeten kijken naar de gegevens en beweringen die de ronde doen over het wel of niet schoon zijn van turfwinning. In hun streven naar transparantie deed de stichting suggesties aan RPP om bepaalde informatie op de RPP-website aan te passen, en ook om de informatievoorziening voorafgaand aan de certificering te verbeteren.

Verbinden:

Via haar internationale netwerk poogt Stichting Turfvrij met name een brug te slaan tussen de Duitstalige en de Nederlandse markt. Daartoe volgen ze het Duitse substraatcertificatie-schema Horticert op de voet. Via het bijwonen van online en offlinebijeenkomsten en conferenties, en ook door talloze videogesprekken verspreiden ze informatie om verbindingen tot stand te brengen.

Zo leverden ze onderzoeksrapporten over de klantperceptie bij het kopen van substraten aan Tuinbranche Nederland, dat bezig is met de communicatiecampagne. Producenten van innovatieve turfvervangers werden in contact gebracht met partijen uit het convenant en verder wijzen ze geïnteresseerde telers de weg naar substraatproducenten die turfvrije producten aanbieden.

5.8 Ministerie LNV en EZK

Vanuit de overheid wordt ingezet op kennis, innovatie en samenwerking door o.a. startup challenges, het Nationaal Tuinbouwakkoord wat in 2019 door sector, bedrijfsleven en overheid is getekend en financieringsregelingen zoals de MIA-VAMIL, PPS subsidies en de WBSO.

Ook het SIGN (Stichting Innovatie Glastuinbouw Nederland) innovatieprogramma 2021-2025 zet vol in op de verwaarding van organische reststromen en het verduurzamen van meststoffen en substraat.

6. Korte vooruitblik 2024

6.1 Opstart en extra inzet

In 2023 is de uitvoering van het convenant van start gegaan. De uitvoeringsstructuur moest worden opgezet en de convenantsafspraken zijn vertaald in een Plan van Aanpak.

Ook kwam de beoogde financiering later beschikbaar dan beoogd. Hierdoor zijn enkele ambities voor 2023 doorgeschoven naar 2024 (en 2025).

Door extra inzet in 2024 en 2025 wordt deze verlate start ingelopen.

6.2 Verbreding betrokkenheid NGO's

In 2023 is geconstateerd dat er nog niet voldoende evenwicht is in de samenstelling van partijen binnen het convenant.

Er zit op dit moment slechts één NGO aan tafel, en dat vinden partijen te weinig. Dus is besloten om te kijken of ook andere NGO's willen toe treden tot het convenant. Naar verwachting zal hierover in 2024 meer duidelijkheid ontstaan.

6.3 Slotwoord

De totstandkoming van het Convenant Milieu-impact Potgrond en Substraten is een mooie mijlpaal om de impact op het milieu door gebruik van potgrond en substraat te verminderen.

Wat zonneklaar is, is dat het een ingewikkelde klus is. Voedselveiligheid, internationale wetgeving, belangen van handelaren, telers, retailers en consumenten spelen hierin een rol. Er staat veel op het spel. Maar het is wel een spel dat we niet voor ons uit kunnen schuiven, en dat nu en hier gespeeld moet worden. Want verdere verduurzaming kan niet wachten, dat vinden ook alle partijen die hun handtekening onder het convenant hebben gezet.

Bijlage 1: Lijst van convenantspartijen

Rijk

1. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, handelend in de hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, te dezen vertegenwoordigd door de heer P. Adema;
2. De minister voor Klimaat en Energie, handelend in de hoedanigheid van bestuursorgaan als vertegenwoordiger van de Staat der Nederland, te dezen vertegenwoordigd door de heer R. Jetten;

3.

Bedrijfsleven

4. De Vereniging Potgrond- en Substraatfabrikanten Nederland, handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer T. Vollebregt, voorzitter VPN;
5. LTO-Nederland vakgroep Paddenstoelenteelt en vakgroep Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen, handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer H.P.L. Van den Heuvel, algemeen directeur LTO Nederland;
6. Glastuinbouw Nederland handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door mevrouw A. Bom - Lemstra, voorzitter, hierna te noemen: Glastuinbouw Nederland;
7. Plantum handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer N.P. Louwaars, directeur Plantum NL;
8. Tuinbranche Nederland handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer F. van der Heide, directeur Tuinbranche Nederland;
9. Branchevereniging Voor Organische Reststoffen (BVOR) handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer A. Brinkmann, directeur BVOR;
10. De Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten (VGB) handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer M. Mesken, directeur VGB;
11. Vereniging van Bloemenveilingen – VBN, handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door mevrouw E. Herben, director Public Affairs EU;
12. Nederlandse Fruittelers Organisatie, handelend als branchevereniging, te dezen vertegenwoordigd door de heer F. Bunt, voorzitter NFO-productgroep houtig kleinfruit;

Keurmerken en kennisorganisaties

13. Stichting RHP, handelend als kenniscentrum en beheersorganisatie keurmerk, te dezen vertegenwoordigd door de heer M. Zevenhoven, interim-directeur RHP;
14. Stichting RPP, handelend als beheersorganisatie keurmerk, te dezen vertegenwoordigd door de heer H. Boon directeur RPP;

NGO's

15. Stichting Turfvrij handelend als NGO, te dezen vertegenwoordigd door de heer P. Gramlich
voorzitter Stichting Turfvrij.

Bijlage 2: Lijst van gebruikte afkortingen

BVOR	Branche Vereniging Organische Reststoffen
EZK	Minister van Economische Zaken en Klimaat
FloriPEFCR	Floriculture Product Environmental Footprint Category Rules
GME	Growing Media Europe
LCA	Levenscyclusanalyse
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
MERLIN	Multi-stakeholder Environmental Responsibility and Leadership in Nature
MIA	Milieu-investeringsaftrek
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
PEF	Product Environmental Footprint
PPS	Publiek-Private Samenwerking
RHP	Kwaliteitskeurmerk en kenniscentrum substraten
RPP	Responsibly Produced Peat
SIGN	Stichting Innovatie Glastuinbouw Nederland
TBNL	Tuinbranche Nederland
VAMIL	Vrije afschrijving milieu-investeringen
VBN	Vereniging van Bloemenveilingen in Nederland
VPN	Vereniging Potgrond- en Substraatfabrikanten Nederland
WBSO	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk
WUR	Wageningen University & Research